

jišči na gnojnico; po zimi, kadar ni drugega dela, pa je vozite na košenice. Vsak sod gnojnice dal vam bode cent sena. Ako bodete tako ravnali, izginil bode z vaših košenic kmalu ničvredni plevel, in sama od sebe pričela bode rasti dobra krma. Ako hočete še kaj več narediti, lahko košenice tudi obsejete. Pomladi, kadar ste jih z brano prevlekli ali z grabljami razpraskali ter na kupe zvozili potrgani mah (katerega lahko za nastil porabite), potresite po njih seneni drobiž, to je tisto, kar se pod senom nabere drobiža in prahu, in tako bodete zasejali prav ceno mnogovrstne trave in detelje. Obdelajte tako vsako leto vsaj en del košenic, in v nekaterih letih jih na ta način lahko izpremenite v prav dobre senožeti.

Vprašanje 112. Imam primeren kraj, katerega bi rad zasadil s kostanjevim drevjem, ki ga mislim vzgojiti iz semena. Kako naj shranim seme, da ostane do pomladi kalivo? (J. S. v K.)

Odgovor: Shranite jeseni kostanj, pomešan s peskom, v zaboj ter ga denite v klet ali hram. Kadar je pomladi sejati, nesite zaboj na mesto, kjer mislite kostanj saditi. Tam odprite zaboj in posadite kostanje v dobro zrahljan svet v majhne jamice. Kostanj je pa v zaboji že vzkalil, zato ga varno jemljite iz njega, poščipajte mu nekoliko koreninice in vsadite ga tako v jamice, da korenine mole navzdol. Potem zaspite z dobro, rahlo prstjo in pritisknite nanj od vseh strani zemljo.

Vprašanje 113. Kako naj ubranim mravljincom la-ziti po drevji, zlasti po cepcih? (S. J. v K.)

Odgovor: Mravljinci niso drevji prav nič škodljivi, oni le koristijo, ker jedo druge škodljive mrčese, zlasti listne uši. Ako jih pa že hočete pregnati, zakopljite pod drevo v mravljišče smrdečo ribo, katere smrad mravljince gotovo prežene.

Vprašanje 114. Ali že prideluje kedo pri nas na Slovenskem deteljo z imenom „Bokhara-Riesen-Honig-Klee“ in kako prospeva? Ernest Lange (Meperwiese, Bez. Stettin) je že dlje časa ponuja ter jo hvali, da daje prvo leto 3—4, drugo leto pa 5—6 košenj. (Fr. J. v Š. pri J.)

Odgovor: Da bi kedo pri nas to deteljo prideloval, nam ni znano. Morda dobimo vsled Vašega vprašanja kako poročilo. Spominjamo se pa, da smo brali oceno te rastline v nekem nemškem gospodarskem listu, ki pravi, da je pridelek res obilen, če je zemlja in podnebje ugodno, da pa je seno za živino slabo užitno, da ga nerada ali sploh ne je, ker so štible debele, trde in olesenele.

Vprašanje 115. Kako se je obnesel lani v Avstriji trs „Cissus Mexicana“? Se li da pri nas na prostem vzgojevati? (Fr. J. v Š. pri J.)

Odgovor: Dosedaj nismo o uspevanji te trte še nobenih poročil brali. O vzgoji njeni pa je čitati v 7. številki letošnjih „Novic“ na strani 50.

Vprašanje 116. Vsled česa so po naših vinogradih trtne korenine vse nagnile, posebno sesalke? (Fr. J. v Š. pri J. na Štajarskem.)

Odgovor: Gnilobo korenin povzroči trtna uš ali pa plesen. Plesnoba se najrajša pokaže tam, koder je spodnja plast zemlje mokrotna. Izpoznati pa je vlažnost po tem, če ima trta bolj blede listje in če ondukaj rasto posebne rastline, ki so prikladne taki močvirni zemlji, na pr. lapuh in dr. Pomoč proti temu je primerno usuševanje z zaprtimi ali odprtimi jarki.

Vprašanje 117. Na kakšno podlogo se cepijo nešplje? (Fr. J. v Š.)

Odgovor: Ako imate kako posebno nešpljo, lahko jo cepite na navadno nešpljo, vzgojeno iz semena, ali pa na belo trnje. Belo trnje je navadna podloga za vse vrste nešpelj, katerih i tako ni veliko.

Vprašanje 118. Od česa postanejo kokoši vodenične in kako jih zdraviti? (Fr. J. v Š.)

Odgovor: O kokošji vodenici nismo še nikdar ničesar slišali in ničesar brali. Bolezen, katero napačno imenujete vodenico, mora biti kaj drugega. Popišite jo natančneje, in odgovoriti Vam hočemo v prihodnjem listu.

Vprašanje 119. Tod pri nas se je pokazala strupena rosa po trtah precej, kadar so ozelenele, ter se neverjetno hitro širi. Ali kaže precej škropiti ali ne? (J. V. v Stružniku.)

Odgovor: Ako precej škropite, ne bode nič škodilo, še prav bode. To pa, kar imate Vi za strupeno roso in kar se zlasti letos po Dolenjskem močno prikazuje, pa ni strupena rosa, ampak večje ali manjše plesnu podobne lise po spodnji plati listja, katere provzroča neka zelo majhna žival, ki jo imenujemo pršico ali grinjo. Ta žival je po zimi v popih, spomladi pa se precej, kadar trta ozeleni, zaje v liste ter naredi po njih spodnji, plati belkaste, kosmate lise. Ker se je letos prav zelo pokazala, zato splošno mislijo, da je to peronospora. Peronospora ali strupena rosa se v Vipavski dolini, ki je dokaj toplejša od Dolenjske, nikdar ni pred junijem pokazala, zato je čisto gotovo, da strupene rose na Dolenjskem letos ni še opazovati.

(Konec prih.)

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

172.

Roža pri starodavnih Grkih in Rimcih.

Rožo, to najlepšo cvetlico, srečamo prvi pot v najlepšem razvoju in oskrbi pri onem narodu, pri katerem je poznala prva klica vseh naših znanostij in umetnostij.

V Grškej so namreč vzgajali rožo uže od starodavnih časov. Pravljica pripoveda, da je roža pognala na morske obale, kedar se je iz morja vzdignila božica lepote, in zato je ona bila posvečena samej božici in njenemu sinu Erosu. V Homerovih pesnih ne spominja se roža sama, pač pa rožno olje. Anakreon opeva v svojih odah rožo kot kraljico vseh cvetlic, prav tako jo slave vsi ostali pesniki. Največ in najlepših rož je cvelo na Rodu, in na rodskih novcih nahajamo rožo. Herodot opisuje prekrasne rožne vrtove kralja Mida v Macedoniji. Teofrastovi spisi so prvi botaniški spisi, kateri so se nam ohranili, in v njih je popisana roža in nje vzgoj tako točno, da temu popisu ne morejo tudi današnji botaniki, nič znatnejšega dodati. Sodeč po nekaterih podatkih vidi se nam, da je vrtna roža, ali vsaj katera plemenitejša sovrstica došla v Grško s severa preko Tesalije, Macedonije in Tracije, po katerem potu je pred kot ne prišel tudi trs v Grško. Južno pod Balkanom v sedanjej Bolgarskej nahajamo še danes dražestnih vrtov, po katerih raste množina rož.

Starodavni Rimci so ljubili cvetlice prav pretirano, in med vsemi jim je najljubša bila roža. Ni ga primera nikjer v povesti, da bi se s katero cvetlico toliko razkošje uganjalo, kakor so to delali Rimci z rožami. Vsak letni dvorec je moral imeti svoje rožne grede, in na mnogih mestih so uredili posebne rožne vrtove, zvali so jih „rosaria.“ Rimcem so se priljubile rože na toliko, da niso mogli brez njih biti tudi po zimi ne, in zato so dovažali polne brodove rož z Egipta, da so se z njimi tudi po zimi lepotičiti mogli. Kmalu so izumeli Rimci nekake steklene hišice, in so v njih vzgajali razne cvetlice, zlasti rože, da so jim tudi po zimi cvele. Kot značajno znamenje velikega razkošja za cesarske dobe spominjajo tadanji pisci, da sedaj imajo po letu led, a po zimi rože. Columella omenja, da po rimskih vrtovih imajo posebne prostore, na katerih vzgajajo pozne rože, in Martial omenja steklenih vrtov ter veli, da ob Tiberi tudi po zimi ne cvete manj rož kakor ob Nilu, samo da tu umetnost cvetlice sili, a ondi priroda. Plinij omenja uže 11 raznih vrst, ki so jih Rimci vzgajali, in rimski pesniki so najbolje slavili rože s Paestuma, katere so dvakrat na leto cvele.

Niso bili pa edini pesniki, kateri so rožo opevali in slavili, ona je nahajala v vsem društvenem življenju pri vsakej priliki najdostojnejše mesto. Rože niso pozabili pri nobeni elavnosti, niti pri bogoslužju, niti pri tožnih slovesnostih. Zdi se nam, da v starem veku niso cvetlic v šope povezavali, temveč da so jih le v vence pleli. Znamo, da so uže v starodavnej Grškej bili venci v modi, in da povijanja vencev v Atenah za časa Aristofanovega niso smatrali kot rokodelstvo, temveč kot umetnost. Ta navada se je razširila tudi po Rimu, in tu ni bilo slovesnosti brez rožnih vencev. Kedar je Rimec šel na svečano gostbo, namazal si je lase z rožnim oljem, in na glavo je položil rožen venec. To pa so delali zato, ker so mislili, da se ob rožnej vonjavi

človek ne more opiti. Ker pa so rože pretežke, začeli so pozneje samo peresa rožna nabirati na niti, in s takimi venci so si krasili čelo, vrat in roke. Vrče, iz katerih so pri svečanih gostbah vino pili, obvijali so z rožami in tudi mize so bile z rožami posute. Podove so posipali z rožami, da je človek po rožah hodil, in prav tako so jih devali v podzglavne blazine, da so na rožah spali. Za Kleopatro se pripoveda, da je pod v dvorani nasula z rožami na meter visoko, in preko njih je dala razpeti mrežo, da se je lahko in mehko hodilo. Za eno samo gostbo je potrosila do 3000 for. zgolj za rože. Cesar Neron je odštél nek pot tono zlata za rože, ki jih je dal po zimi z Aleksandrije za eno gostbo pripeljati. Cesar Heliogabal pa je spustil nek pot s stropa celo točo rož, solnčnic in vijolic, da so se v cveticah podušili mnogi gostje, kateri niso dosta zgodaj pobegnili.

Starodavni Rimci so jemali rože tudi v kuhinjo. Imamo še dandanes raznih popisov, kako so rimske kuharice pojedine jedi z rožami prirejale. Pretirano to razkošje z rožami je morda vzrok, da današnje Rimljanke ne morejo prenašati rožnega duha. Starodavni Rimci niso jemali rož samo za svečanosti in za jedi, temveč tudi za bogoslužje. Živali, katere so bogovom kot žrtve prinašali, venčali so z rožami, prav tako je dobil venec tudi kip boga ali božice, kateremu so žrtvovali, pa tudi svečenik je glavo z rožami obvil, kedar je žrtvo na žrtvenik polagal. Nevesta je dobila na glavo rožen venec, in preko venca so razpeli rožasto tančico. Kedar se je zmagonosni vodja z boja vračal v Rim, posuli so mu ves pot z rožami, a vojnike so s cveticami olepotičili. Scipio Afriški starejši je naložil, da imajo vojnike osme legije ščite svoje z rožami olepotičiti, ker so prvi prodrli v kartaginski tabor. Ob vojskinem času so smeli v Rimu še le potem rožne vence nositi, kedar je bila vojska srečno skončana, zakaj roža je bila znak veselja. Kedar je trajala druga punska vojska, in je država bila v velikej nevarnosti, bil je nek trgovec v Rimu tako nepreviden, da je izšel na balkon svoje hiše z rožnim vencem na glavi. Državna oblast ga je dala koj zapreti in imela toliko časa zaprtega, dokler se ni vojska skončala.

V Rimu je postala roža tudi znak molčečnosti. Kedar so pri gostbi spustili na mizo rožo, pomenilo je to, da nobeden ne bode razglasil onega, kar je na gostbi slišal. Od takrat imamo navado reči: „To ti zaupam sub rosa, to je, da o tem nikomur ne črhneš.“

Kakor v naših narodnih pesnih mrtvece z rožami lepotičimo, tako so tudi uže v starodavnem času mrtvece z rožami na drugi svet pošiljali. Kedar roža ocvete, pogine tudi njena lepota, in zato je ona bila oznakom ne samo lepote in sreče, temveč tudi spremenljivosti in nestalnosti. Mrtveca so mazili z rožnim oljem, in nosilcem so ovenčali glave z rožami. Pa tudi samo grmado, na katerej so truplo sežgali, olepotičili so z rožami. Na grobove pokojnikov so polagali vence in sadili rože. V Italiji so našli stare napise na pločah, katere omenjajo

oporoke pokojnikove, da na grobu rož ne sme nikdar zmanjkati. Antonij je nekda prosil Kleopatro, naj mu grob z ročami posiplje. Dan 11. maja je bil v Rimu posvečen rožam. Na ta dan so grobove dragih pokojnikov z novimi venci olepoticili, in nadgrobne spomenike z rožnim oljem pokropili.

Pozneje so navaljivale čete divjih plemen v zemlje, katere so slcvele z znanostjo in umetnostjo, in so uničile vse pridobitve prejšnjih časov. Propali so tudi krasni rožni vrtovi, s katerimi se je doslej rimska država ponašala. Glasoviti rožnjaki okoli Paestuma so propali za vselaj, ker se je plodna okolica spremenila v močvirno pustinjo. (Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Budgetna razprava 1890.

Govor poslanca Šukljeja

v državnem zboru dne 19. aprila 1890.

(Konec.)

Ko je včeraj gosp. poslanec dr. Steinwender zgradil pravi Eifflov stolp fraz, trdeč, da vsako spravo za Korško zavrača kot prelomljenje miru, kaj je voditelj levice odgovoril na to? Nič drugega, kakor da je potrdil solidarnost Nemcev in da Nemci na Češkem hočejo podpirati vsako narcdno željo, toraj tudi to, katero je izrazil dr. Steinwender.

Vprašam pa voditelja levice: ali misli na ta način doseči svoje namene? On trdi, da hoče doseči narodni mir v Avstriji ter vse moči naše države porabiti za velike socijalno-politične naloge.

Ali pa bode na ta način dosegel te namene! Gospoda! V tem se moti! Tudi mi smo rasli v zadnjih letih; tudi mi smo se ojačili. In če tudi nemškemu narodu prištevajo te in one prednosti, a to prednost imamo, da moramo več trpeti za svojo narodno stvar, kakor naš nemški sosed. (Poslanec Salášek: Ker smo se učili!) Miru na ta način poslanec pl. Plener ne bode dosegel; on bode one narodne prepire, katere z vso pravico obžaluje, utrdil ter sovraštvo med avstrijskimi narodi naredil kot stalno zlo.

S tem bi mogel končati. Ne vem, kako visoko me ceni gospod poslanec dr. Steinwender; ali me meri z istim merilcem, kakor je včeraj gosp. poslanca dr. Gregorca, ali tudi mene prišteva onim „resnejšim slovenskim politikom“, ki mu delajo nekaj skrbij? Bodi, kakor drago; opomniti le hočem, da, odkar se pečam s politiko, premišljam o resnici stavka, karerega je včeraj izgovoril g. finančni minister, da namreč v politiki ne odločuje formalna politika. Politična vprašanja se ne rešujejo, kakor logičnih sklepov oblike. Logično smemo tudi mi zahtevati ono pravico, kakor se je dovolila nemški manjšini na Češkem. (Dobro! na desnici.) Toda, gospoda,

mi Vam ne storimo tega veselja, ne gremo tako daleč; mi ne zahtevamo tacih izjem. Vem, da se v politiki ne sme delati po šabloni. Priznam raznoterost razmer in ne poganjam se za zahteve, ki so same na sebi logične, pravične, za katere pa imamo premalo moči.

Rečem pa le: Vlada ne sme posnemati dogodkov na Češkem, temveč delati v njihovem duhu. (Dobro! Dobro! na desnici.)

Zahteve, katere smo stavili minolo leto, so vladi znane; tudi zbornici niso neznane. Tudi nimam povoda, da bi zvišal naše zahteve, ker so Nemci na Češkem več dobili. Ostanem pri naših zahtevah. Toda pričakujem od vlade, katero smo doslej zvesto in pošteno podpirali, da tudi uresniči te zahteve (Dobro! na desnici); pričakujem tudi od zmernejših Nemcev, da bodo naposled spoznali naše pravične zahteve. Mi ne žalimo tuje pravice, ne stavimo zahtev, ki se ne bi strinjale z interesi tega naroda. Gospoda! Živimo v čudnem času. Ta duh časa je pojem države napolnil z novo vsebino in državno oblast razširil v nepregledno daljavo.

Vedno rasto zahteve, katere stavi država do posameznikov in narodov, na katerih sloni. Te zahteve pa se bodo le tedaj prostovoljno in z veseljem uresničevale, ako državno oblast navdaje in prešinja ideja pravičnosti.

Ali bode visoka vlada priznala to stališče in postopala po teh načelih? Imeli smo žalostne skušnje zadnja desetletja, vendar pa naravnost ne zanikam tega vprašanja.

Zato bodem glasoval, da preidemo v nadrobno razpravo, in isto priporočam visoki zbornici. (Živahna pohvala na desnici. — Govorniku častitajo.)

Iz letošnjih delegacij.

Minulo soboto dne 7. junija sprejete ste bile pri cesarju obe delegacije v Budimu in sicer na Ogerskem kot gost avstrijska prva.

Avstrijska delegacija izvolila si je za predsednika letos kneza Jurija Czartorski-ja (levičarji glasovali so za Chlumecky-ja, ki je pa ostal v manjšini.)

Glavna naloga predsednikova je nagovor na cesarja pri sprejemu delegacije, predsedovanje v sejah delegacije je stvar formalnosti. Govor pred cesarjem pa ima političen pomen in je sostava njegova v avstrijski delegaciji prepuščena po vsem osebi izvoljenca, in zato si delegacija svojega predsednika vedno izbira izmed členov večine. Videti je, da so levičarji letos računali s tem, da pri izvolitvi predsednika Čehov še ne bode navzočih in da bi bilo tako mogoče po zvijači in takem naključji na častno mesto predsednikovo povzdigniti Chlumecki-ja, kar je pa spodletelo.

Ogri imajo v delegacijah že dalj časa grofa L. Tiszo za predsednika, to da tam je vpeljana navada, da predsednik svoj nagovor do cesarja pred sprejemom naznani članom delegacije v zaupnem razgovoru.